FarmKaset.ORG · ฟาร์มเกษตร

คู่มือปลูกพืช · เล่มที่ 27

คู่มือปลูกฝ้าย

คู่มือปลูกฝ้าย ตั้งแต่เลือกพันธุ์ ปลูก ใส่ปุ๋ย จนเก็บเกี่ยวปุยฝ้าย

10 บท · 5 ช่วง: ก่อนปลูก · ปลูก · ดูแล · แก้ปัญหาในแปลง · เก็บเกี่ยวและขาย

ฉบับปรับปรุง 22 พ.ย. 2569
ตรวจแหล่งอ้างอิง 22 พ.ย. 2569

อ่านฉบับล่าสุดออนไลน์ฟรี
farmkaset.org/xboard/cotton-guide

เกี่ยวกับคู่มือเล่มนี้

คู่มือปลูกฝ้ายฉบับเกษตรกร ตามเอกสารของกรมวิชาการเกษตร ตั้งแต่เลือกพันธุ์ตากฟ้า 3 84-4 86-5 6 7 เตรียมดิน ปรับดินกรด ปลูกเป็นพืชแรกและพืชที่สอง ถอนแยก ปุ๋ย 15-15-15 และยูเรียตามชนิดดิน วัชพืช โรคใบหงิก เน่าคอดิน เพี้ยว ก้านดำ เพลี้ยจักจั่น เพลี้ยอ่อน แมลงหวี่ขาว หนอนเจาะสมอฝ้าย ไปจนถึงเก็บปุยด้วยถุงผ้าและเก็บรักษา พร้อมปฏิทินนับจากวันปลูก

คู่มือเล่มนี้เรียบเรียงจากงานวิจัย เอกสารวิชาการ และคำแนะนำของหน่วยงานรัฐ ตัวเลขสำคัญมีเลขอ้างอิง [1] [2] ... ตรงกับรายการแหล่งอ้างอิงท้ายบท ข้อมูลที่หาแหล่งยืนยันไม่ได้ถูกตัดออก คำแนะนำเรื่องสารเคมีให้อ่านฉลากและปฏิบัติตามฉลากทุกครั้ง

เนื้อหาปรับปรุงอยู่เสมอ ฉบับพิมพ์นี้เป็นฉบับวันที่ 22 พ.ย. 2569 อ่านฉบับล่าสุดได้ที่ **farmkaset.org/xboard/cotton-guide**

การใช้งานและการเผยแพร่

คู่มือปลูกฝ้าย โดย FarmKaset.ORG อนุญาตให้ทุกบุคคลหรือองค์กร ทำสำเนาและแจกจ่ายได้ ทั้งไฟล์และฉบับพิมพ์ โดยไม่ต้องขออนุญาต แต่ไม่ควรแก้ไขเนื้อหา และต้องคงชื่อ FarmKaset.ORG ไว้ ตามสัญญาอนุญาต Creative Commons แสดงที่มา–ห้ามดัดแปลง 4.0 (CC BY-ND 4.0) **creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/deed.th**

มีคำถามเรื่องการปลูก ตั้งกระทู้ถามได้ฟรีที่ **farmkaset.org** สอบถามเรื่องปุ๋ยและยาที่แนะนำในคู่มือ โทร 090-592-8614 · LINE @FarmKaset

สารบัญ

ช่วงที่ 1 · ก่อนปลูก

1 รู้จักฝ้าย 4

2 พื้นที่ปลูกและดิน 6

3 พันธุ์ฝ้าย 7

4 ปฏิทินงานตามอายุฝ้าย 8

ช่วงที่ 2 · ปลูก

5 เตรียมดิน และวิธีปลูก 12

ช่วงที่ 3 · ดูแล

6 ปุ๋ยและการถอนแยก 14

7 วัชพืช 16

ช่วงที่ 4 · แก้ปัญหาในแปลง

8 โรคฝ้าย 17

9 แมลงศัตรูฝ้าย 19

ช่วงที่ 5 · เก็บเกี่ยวและขาย

10 เก็บเกี่ยว และปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว 21

บทที่ 1 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

รู้จักฝ้าย

ฝ้ายปลูกกี่วันเก็บปุยครั้งแรก ปลูกเป็นพืชแรกกับพืชที่สองต่างกันอย่างไร ปัญหาใหญ่คือโรคอะไร และขั้นตอนหลักตั้งแต่ปลูกถึงเก็บ

ทำเมื่อไหร่: **อ่านก่อนเริ่มปลูก**

สรุปสั้น

- เก็บปุยครั้งแรกเมื่อฝ้ายอายุ 120 วัน หรือสมอแรกแตกปุยเต็มที่ แล้วเก็บทุก 7–15 วัน [1]
- เอกสารแนะนำปลูกฝ้ายพืชแรกช่วง มิ.ย.–ก.ค. และพืชที่สองปลาย ก.ค.–ส.ค. [1]
- โรคสำคัญคือโรคใบหงิก (มีเพลี้ยอ่อนเป็นพาหะ) ระบาดรุนแรงช่วงฝ้ายอายุ 4–8 สัปดาห์ จึงเลือกพันธุ์ต้านทาน [1]

รอบปลูกอย่างย่อ

1. **เตรียมดิน** ไถผาลสาม ตากดิน 2–3 สัปดาห์ พรวนผาลเจ็ด [1] (บท เตรียมดิน และวิธีปลูก (หน้า 12))
2. **ปลูก** หยอดหลุมละ 3–5 เมล็ด ใส่ปุ๋ยรองพื้นพร้อมปลูก [1]
3. **สัปดาห์ที่ 3 และ 4** ถอนแยก (บท ปุ๋ยและการถอนแยก (หน้า 14))
4. **สัปดาห์ที่ 4** ใส่ปุ๋ยครั้งที่สอง [1]
5. **สัปดาห์ที่ 4–8** ระวังโรคใบหงิกและเพลี้ยอ่อนที่เป็นพาหะ [1] (บท โรคฝ้าย (หน้า 17))
6. **วันที่ 120** เก็บปุยครั้งแรก แล้วเก็บต่อทุก 7–15 วัน [1] (บท เก็บเกี่ยว และปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว (หน้า 21))

ภาพแนวคิด ช่วงเวลาตามเอกสารเทคโนโลยีการผลิตฝ้ายของกรมวิชาการเกษตร [1]

เอกสารที่ใช้เขียนเล่มนี้ไม่ได้ระบุราคา ต้นทุน และการขายปุยฝ้าย จึงไม่มีบทต้นทุน

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร. *เอกสารคำแนะนำ เทคโนโลยีการผลิตฝ้าย*. doa.go.th ↗

บทที่ 2 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

พื้นที่ปลูกและดิน

ฝ้ายปลูกในที่แบบไหน ดินอะไร pH เท่าไร อุณหภูมิและฝนเท่าไร และดินกรดต้องใส่ปูนขาวเท่าไร

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนปลูก**

สรุปสั้น

- ที่ดอนหรือที่ลุ่มที่ไม่มีน้ำท่วมขัง ดินโปร่งร่วนซุย ระบายน้ำดี หน้าดินไม่น้อยกว่า 30 ซม. ไม่มีชั้นดินดาน [1]
- pH 5.5–6.5 อุณหภูมิ 15–35 °C ฝนกระจายสม่ำเสมอ 800–1,000 มม./ปี [1]
- ถ้าดิน pH ต่ำกว่า 5.5 หว่านปูนขาว 100 กก./ไร่ [1]

ปัจจัย	ค่าที่เหมาะสม
พื้นที่	ที่ดอน หรือที่ลุ่มไม่มีน้ำท่วมขัง
ดิน	อุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง โปร่งร่วนซุย ระบายน้ำดี
หน้าดิน	ลึกไม่น้อยกว่า 30 ซม. ไม่มีชั้นดินดาน
pH	5.5–6.5
อุณหภูมิ	15–35 °C
ฝน	800–1,000 มม./ปี กระจายตัวสม่ำเสมอ

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตฝ้าย กรมวิชาการเกษตร [1]

ส่งดินตรวจได้ที่ไหน

ส่งตัวอย่างดินเข้าตรวจวิเคราะห์ได้ที่ iLab (ilab.work) ดูวิธีเก็บตัวอย่างให้ถูกต้องได้ที่ วิธีเก็บตัวอย่างดินส่งตรวจ หรือสอบถามสถานีพัฒนาที่ดินในจังหวัดของกรมพัฒนาที่ดิน เมื่อได้ผลแล้วนำค่า pH อินทรียวัตถุ ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม มาใช้เลือกสูตรและอัตราปุ๋ยในคู่มือเล่มนี้

ปรับปรุงดิน

- วิเคราะห์ดิน ถ้าดินมีความเป็นกรด-ด่างต่ำกว่า 5.5 ให้หว่านปูนขาว 100 กก./ไร่ [1]
- ถ้าเป็นดินทรายหรือดินร่วนปนทราย ให้หว่านปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก 700–1,000 กก./ไร่ [1]

ปุ๋ยตามชนิดดินดูในบท ปุ๋ยและการถอนแยก (หน้า 14) เตรียมดินดูบท เตรียมดิน และวิธีปลูก (หน้า 12)

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร. *เอกสารคำแนะนำ เทคโนโลยีการผลิตฝ้าย*. doa.go.th ↗

บทที่ 3 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

พันธุ์ฝ้าย

พันธุ์ฝ้ายของกรมวิชาการเกษตรมีอะไรบ้าง พันธุ์ไหนต้านทานโรคใบหงิกและเพลี้ยจักจั่น สีและคุณภาพเส้นใยต่างกันอย่างไร และอายุเก็บเกี่ยวกี่วัน

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนซื้อเมล็ดพันธุ์**

สรุปสั้น

- เอกสารแนะนำ 5 พันธุ์ตากฟ้า ผลผลิตปุยทั้งเมล็ด 177–285 กก./ไร่ [1]
- ทุกพันธุ์ต้านทานหรือทนโรคใบหงิกในระดับต่างกัน (ตากฟ้า 6 ระดับปานกลาง) [1]
- ตากฟ้า 84-4 เส้นใยขาว คุณภาพเส้นใยดีมาก ส่วนตากฟ้า 3 เส้นใยสั้น สีน้ำตาล [1]

พันธุ์	เส้นใย	ความต้านทาน	ผลผลิตปุยทั้งเมล็ด (กก./ไร่)	เก็บเกี่ยว (วัน)
ตากฟ้า 3	ใยสั้น สีน้ำตาล	ต้านทานใบหงิก ทนแมลงปากดูดและปากกัด	285	150
ตากฟ้า 84-4	ใยขาว คุณภาพเส้นใยดีมาก	ต้านทานใบหงิก ทนเพลี้ยจักจั่น	260	120–150
ตากฟ้า 86-5	ใยขาว นุ่ม สีเขียว	ต้านทานใบหงิก	192	110–135 (เก็บทุก 5–10 วัน)
ตากฟ้า 6	ใยขาวปานกลาง สีน้ำตาลเข้ม	ต้านทานใบหงิกระดับปานกลาง	177	105–135
ตากฟ้า 7	ใยขาวปานกลาง สีขาว	ต้านทานใบหงิก ทนเพลี้ยจักจั่น	196	120–189 (ตามที่เอกสารพิมพ์ตรวจกับต้นฉบับ)

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตฝ้าย กรมวิชาการเกษตร [1] ผลผลิตเป็นค่าที่เอกสารระบุ ขึ้นกับพื้นที่และการดูแล

เลือกอย่างไร

- **แปลงที่เคยเป็นโรคใบหงิก** ใช้พันธุ์ต้านทาน (บท โรคฝ้าย (หน้า 17))
- **ต้องการเส้นใยขาว** เอกสารระบุตากฟ้า 84-4 คุณภาพเส้นใยดีมาก และตากฟ้า 86-5 ควรเก็บทุก 5–10 วันเพื่อรักษาคุณภาพสีเขียวของเส้นใย
- **เมล็ดพันธุ์** ต้องมีความงอกไม่ต่ำกว่า 80% [1] (บท เตรียมดิน และวิธีปลูก (หน้า 12))

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร. *เอกสารคำแนะนำ เทคโนโลยีการผลิตฝ้าย*. doa.go.th ↗

บทที่ 4 · ช่วงที่ 1 ก่อนปลูก

ปฏิทินงานตามอายุฝ้าย

ฝ้ายต้องทำอะไรในแต่ละช่วงอายุ ถอนแยกวันที่เท่าไร ใส่ปุ๋ยครั้งที่สองเมื่อไหร่ โรคใบหงิกระบาดช่วงไหน และเก็บปุยทุกกี่วัน พร้อมเครื่องคำนวณจากวันปลูกของคุณ

ทำเมื่อไหร่: **ทั้งรอบการปลูก**

สรุปสั้น

- เอกสารระบุ: พืชแรกปลูก มิ.ย.–ก.ค. (ระยะ 1.25–1.50 × 0.50 ม.) พืชที่สองปลาย ก.ค.–ส.ค. (0.50–0.80 × 0.25 ม.) [1]
- ถอนแยกที่ 3 และ 4 สัปดาห์ ปุ๋ยครั้งที่สองที่ 4 สัปดาห์ [1]
- เก็บปุยครั้งแรกที่ 120 วัน แล้วทุก 7–15 วัน [1]

ภาพรวมทั้งปี · ปฏิทินงานตามอายุฝ้าย (หมุนหน้ากระดาษเพื่ออ่าน · เดือนเป็นค่าโดยประมาณ)

เดือน	เดือนที่ 1	เดือนที่ 2	เดือนที่ 3	เดือนที่ 4	เดือนที่ 5
ต้นทำอะไร	**ปลูก**	โต ออกดอก ติดสมอ			**สมอแตกปุย**
เก็บเกี่ยว (หน้า 21)					**วันที่ 120 แล้วทุก 7–15 วัน**
ปุ๋ย/ถอนแยก (หน้า 14)	**ปุ๋ยครั้งแรก**	**ถอนแยก ปุ๋ยครั้งที่ 2**			
ใบหงิก (หน้า 17)		**อายุ 4–8 สัปดาห์**			
แมลง (หน้า 19)	สำรวจแมลงปากดูดทุกสัปดาห์			**หนอนเจาะสมอฝ้าย**	

คู่มือปลูกฝ้าย โดย FarmKaset.ORG · อนุญาตให้ทุกบุคคลหรือองค์กร ทำสำเนาแจกจ่ายได้ (ไม่ควรแก้ไข) · CC BY-ND 4.0

เดือนเป็นค่าโดยประมาณ ฝนแต่ละปีและแต่ละพื้นที่มาเร็วช้าต่างกัน ให้ดูฝนจริงในพื้นที่ประกอบ

เดือนไหน ทำอะไร

วันที่ 0 ก่อนปลูกถึงวันปลูก

เตรียมดินและปลูก

- ไถตากดิน 2–3 สัปดาห์ พรวน (บท เตรียมดิน และวิธีปลูก (หน้า 12))
- หยอดหลุมละ 3–5 เมล็ด ใส่ปุ๋ยรองพื้นพร้อมปลูก (บท ปุ๋ยและการถอนแยก (หน้า 14))

วันที่ 21–28 อายุ 3–4 สัปดาห์

ถอนแยก ปุ๋ยครั้งที่ 2

- **สัปดาห์ที่ 3** ถอนแยกเหลือ 2 ต้นต่อหลุม **สัปดาห์ที่ 4** เหลือ 1 ต้น
- **สัปดาห์ที่ 4** ใส่ปุ๋ยครั้งที่สองตามชนิดดิน

วันที่ 28–56 อายุ 4–8 สัปดาห์

ระวังใบหงิก

- โรคใบหงิกระบาดรุนแรง ถอนต้นที่เป็นโรค คุมเพลี้ยอ่อน (บท โรคฝ้าย (หน้า 17) และบท แมลงศัตรูฝ้าย (หน้า 19))
- กำจัดวัชพืชในแปลงและรอบแปลง (บท วัชพืช (หน้า 16))

วันที่ 56–120 ออกดอก ติดสมอ

ดูแมลง

- สำรวจเพลี้ยจักจั่นและแมลงปากดูดอื่นทุกสัปดาห์ (บท แมลงศัตรูฝ้าย (หน้า 19))
- หนอนเจาะสมอฝ้ายระบาดมากช่วง ต.ค.–พ.ย. [1]

วันที่ 120 ขึ้นไป สมอแตกปุย

เก็บปุย

- เก็บครั้งแรกที่ 120 วัน แล้วทุก 7–15 วัน (บท เก็บเกี่ยว และปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว (หน้า 21))

เดือนปลูกตามเอกสาร งานนับตามอายุ

เอกสารระบุเดือนปลูกฝ้ายพืชแรกและพืชที่สอง [1] แต่ไม่ได้แยกภาค งานในแปลงจึงนับเป็นวันหลังปลูก ให้ใส่วันปลูกจริงในเครื่องคำนวณ และถามเจ้าหน้าที่เกษตรในพื้นที่ ระยะปลูกที่ต่างกัน: พืชแรก แถว 1.25–1.50 ม. หลุม 0.50 ม. พืชที่สอง แถว 0.50–0.80 ม. หลุม 0.25 ม.

ใส่วันปลูกของคุณ ระบบจะนับวันของแต่ละงานให้
ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/cotton-guide/calendar**

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร. *เอกสารคำแนะนำ เทคโนโลยีการผลิตฝ้าย*. doa.go.th ↗

บทที่ 5 · ช่วงที่ 2 ปลูก

เตรียมดิน และวิธีปลูก

เตรียมดินปลูกฝ้ายอย่างไร ใช้เมล็ดกี่กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกพืชแรกกับพืชที่สองระยะต่างกันอย่างไร หยอดกี่เมล็ดต่อหลุม และกลบดินหนาเท่าไร

ทำเมื่อไหร่: **ก่อนปลูกและวันปลูก**

สรุปสั้น

- ไถผาลสาม 1 ครั้ง ลึก 20–30 ซม. ตากดิน 2–3 สัปดาห์ พรวนผาลเจ็ด 1 ครั้ง ปรับระดับ [1]
- เมล็ดงอกไม่ต่ำกว่า 80% ใช้ 2 กก./ไร่ หยอดหลุมละ 3–5 เมล็ด [1]
- พืชแรกปลูก มิ.ย.–ก.ค. แถว 1.25–1.50 ม. หลุม 0.50 ม. พืชที่สองปลาย ก.ค.–ส.ค. แถว 0.50–0.80 ม. หลุม 0.25 ม. [1]

เตรียมดิน

1. ขั้นแรก ไถด้วยผาลสาม 1 ครั้ง ลึก 20–30 ซม. ตากดิน 2–3 สัปดาห์ พรวนดินด้วยผาลเจ็ด 1 ครั้ง ปรับระดับให้สม่ำเสมอ [1]
2. ขั้นที่สอง วิเคราะห์ดิน ถ้ามีความเป็นกรด-ด่างต่ำกว่า 5.5 ให้หว่านปูนขาว 100 กก./ไร่ ถ้าเป็นดินทรายหรือดินร่วนปนทราย ให้หว่านปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก 700–1,000 กก./ไร่ [1]

ปลูก

ฝ้าย	เดือนปลูก	ระยะแถว	ระยะหลุม
พืชแรก	มิถุนายน–กรกฎาคม	1.25–1.50 ม.	0.50 ม.
พืชที่สอง	ปลายกรกฎาคม–สิงหาคม	0.50–0.80 ม.	0.25 ม.

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตฝ้าย กรมวิชาการเกษตร [1] ทำหลุมลึก 3–5 ซม. หยอดหลุมละ 3–5 เมล็ด

- ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีความงอกไม่ต่ำกว่า 80% ในอัตรา 2 กก./ไร่ [1]
- กลบดินหนา 3 ซม. ถ้าดินมีความชื้นสูง และหนาประมาณ 5 ซม. ถ้าดินมีความชื้นต่ำ [1]
- ปลูกฝ้ายเป็นพืชที่สอง หลังพืชอื่น (ปลายเดือน ก.ค. ถึง ส.ค.) ใช้ระยะแถวแคบกว่าและหลุมถี่กว่า [1]

คำนวณจำนวนหลุมต่อไร่จากระยะปลูก
ใช้ได้ในฉบับออนไลน์ ใส่ตัวเลขของแปลงตัวเองได้ สแกน QR หรือเปิด **farmkaset.org/xboard/cotton-guide/planting**

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร. *เอกสารคำแนะนำ เทคโนโลยีการผลิตฝ้าย*. doa.go.th ↗

บทที่ 6 · ช่วงที่ 3 ดูแล

ปุ๋ยและการถอนแยก

ใส่ปุ๋ยฝ้ายสูตรอะไร ตามชนิดดินเหนียวสีดำ สีแดง ดินทรายอัตราต่างกันอย่างไร และถอนแยกเมื่อไหร่

ทำเมื่อไหร่: **ปลูก และ 4 สัปดาห์**

สรุปสั้น

- ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง: ครั้งแรกรองพื้นพร้อมปลูก ครั้งที่สองเมื่อฝ้ายอายุประมาณ 4 สัปดาห์ โรยข้างแถวแล้วพรวนดินกลบ [1]
- อัตราตามชนิดดิน ดูตารางด้านล่าง [1]
- ถอนแยก: อายุ 3 สัปดาห์ เหลือ 2 ต้นต่อหลุม (หรือ 1 ต้นถ้าป้องกันโรคใบหงิกได้) อายุ 4 สัปดาห์ เหลือ 1 ต้นต่อหลุม [1]

ปุ๋ย

ชนิดดิน	ครั้งที่ 1 (พร้อมปลูก)	ครั้งที่ 2 (อายุ ~4 สัปดาห์)
ดินเหนียวสีดำ หรือดินเหนียวสีน้ำตาล	15-15-15 อัตรา 20 กก./ไร่	21-0-0 อัตรา 20 กก./ไร่
ดินเหนียวสีแดง	15-15-15 อัตรา 30 กก./ไร่	46-0-0 อัตรา 10 กก./ไร่
ดินทราย หรือดินร่วนปนทราย	15-15-15 อัตรา 30 กก./ไร่	46-0-0 อัตรา 20 กก./ไร่

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตฝ้าย กรมวิชาการเกษตร [1] ใส่ตามความอุดมสมบูรณ์ของดิน ถ้ามีผลวิเคราะห์ดินให้ใส่ตามผลวิเคราะห์

ส่งดินตรวจได้ที่ไหน

ส่งตัวอย่างดินเข้าตรวจวิเคราะห์ได้ที่ iLab (ilab.work) ดูวิธีเก็บตัวอย่างให้ถูกต้องได้ที่ วิธีเก็บตัวอย่างดินส่งตรวจ หรือสอบถามสถานีพัฒนาที่ดินในจังหวัดของกรมพัฒนาที่ดิน เมื่อได้ผลแล้วนำค่า pH อินทรียวัตถุ ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม มาใช้เลือกสูตรและอัตราปุ๋ยในคู่มือเล่มนี้

ครั้งที่สองใส่โดยการโรยข้างแถวปลูกแล้วพรวนดินกลบ [1]

ถอนแยก

- ฝ้ายอายุประมาณ 3 สัปดาห์ ถอนแยกให้เหลือ 2 ต้นต่อหลุม หรืออาจถอนแยกให้เหลือ 1 ต้นต่อหลุม ถ้าสามารถป้องกันการทำลายของโรคใบหงิกได้ [1]
- เมื่อฝ้ายอายุประมาณ 4 สัปดาห์ ถอนแยกให้เหลือ 1 ต้นต่อหลุม [1]

ปฏิทินบท ปฏิทินงานตามอายุฝ้าย (หน้า 8)

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร. *เอกสารคำแนะนำ เทคโนโลยีการผลิตฝ้าย*. doa.go.th ↗

บทที่ 7 · ช่วงที่ 3 ดูแล

วัชพืช

วัชพืชทำให้ผลผลิตฝ้ายลดเท่าไร ทำไมต้องกำจัดรอบแปลงด้วย และเอกสารระบุวิธีกำจัดอย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **ตลอดรอบการปลูก**

สรุปสั้น

- การแข่งขันของวัชพืชทำให้ฝ้ายเจริญเติบโตช้า ผลผลิตฝ้ายอาจลดลง 20–50% [1]
- วัชพืชทำให้มีความชื้นสูง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุการระบาดของโรคและแมลงศัตรูฝ้าย และเป็นพืชอาศัยของแมลง [1]
- เอกสารไม่ได้ระบุวิธีและช่วงกำจัดวัชพืชในแปลง คู่มือนี้จึงไม่ลงรายละเอียดสารกำจัดวัชพืช

วัชพืชทำให้เสียหายอย่างไร

- การแข่งขันของวัชพืชทำให้ฝ้ายเจริญเติบโตช้า และทำให้มีความชื้นสูงที่อาจเป็นสาเหตุการระบาดของโรค แมลงศัตรูฝ้ายอื่นๆ [1]
- ผลผลิตฝ้ายอาจลดลง 20–50% [1]
- เพลี้ยจักจั่น เพลี้ยอ่อน เพลี้ยไฟ แมลงหวี่ขาว และหนอนเจาะสมอฝ้าย เอกสารแนะนำให้กำจัดวัชพืชที่เป็นพืชอาศัยบริเวณรอบแปลงฝ้ายด้วย [1] (บท แมลงศัตรูฝ้าย (หน้า 19))
- โรคใบหงิก ให้เผาทำลายวัชพืชซึ่งเป็นพืชอาศัยของโรค [1] (บท โรคฝ้าย (หน้า 17))

วัชพืชที่พบบ่อย

ประเภท	ตัวอย่างที่เอกสารระบุ
ใบแคบ	หญ้าตีนติด หญ้านกสีชมพู หญ้าตีนนก หญ้าปากควาย
ใบกว้าง	หญ้ายาง ผักโขม ปอวัชพืช ผักโขมดิน
กก	แห้วหมู กกทราย

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตฝ้าย กรมวิชาการเกษตร [1]

เอกสารไม่ระบุวิธีและช่วงเวลากำจัดวัชพืชในแปลง ถ้าจะใช้สารกำจัดวัชพืช ให้ใช้ตามฉลากของผลิตภัณฑ์ที่จดทะเบียนกับฝ้าย และห้ามใช้พาราควอต (ห้ามตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2563 [2])

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร. *เอกสารคำแนะนำ เทคโนโลยีการผลิตฝ้าย*. doa.go.th ↗
2. ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2563 ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2563 มีผล 1 มิถุนายน 2563 (พาราควอตและคลอร์ไพริฟอสเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4).

บทที่ 8 · ช่วงที่ 4 แก้ปัญหาในแปลง

โรคฝ้าย

โรคใบหงิกของฝ้ายมีเพลี้ยอ่อนเป็นพาหะอย่างไร โรคเน่าคอดิน เหี่ยว และโรคจากแบคทีเรียมีอาการอย่างไร และป้องกันอย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **ต้นกล้าถึงติดสมอ**

สรุปสั้น

- เอกสารระบุ 4 กลุ่มโรค: ใบหงิก เน่าคอดิน เหี่ยว และโรคจากแบคทีเรีย (ใบไหม้ ใบจุดเหลี่ยม ก้านดำ สมอเน่า) [1]
- โรคใบหงิกป้องกันด้วยพันธุ์ต้านทาน ถอนต้นที่เป็นโรคตั้งแต่เริ่มแสดงอาการ กำจัดเพลี้ยอ่อนที่เป็นพาหะ และเผาทำลายวัชพืชที่เป็นพืชอาศัย [1]
- เอกสารไม่ได้ระบุอัตราสารป้องกันโรค ยกเว้นแคปแทนสำหรับคลุกเมล็ด

โรค	อาการ	ป้องกัน (เอกสาร [1])
ใบหงิก	ใบยอดหงิกม้วนหรือกุ่มลง ช่วงข้อต่อของลำต้นสั้น ระบาดรุนแรงช่วงฝ้ายอายุ 4–8 สัปดาห์	ปลูกพันธุ์ต้านทาน ถอนต้นที่เป็นโรคตั้งแต่เริ่มแสดงอาการ กำจัดเพลี้ยอ่อนฝ้ายซึ่งเป็นพาหะของโรค เผาและทำลายวัชพืชซึ่งเป็นพืชอาศัยของโรค
เน่าคอดิน	เกิดกับฝ้ายต้นเล็กๆ ที่เริ่มงอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงอากาศเย็นมีความชื้นสูง ส่วนของลำต้นที่กำลังงอกจะเป็นรอยแผลสีน้ำตาลปนดำ	หลีกเลี่ยงที่จะปลูกฝ้ายในช่วงที่มีอากาศเย็น หรือควรคลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารกำจัดเชื้อรา เช่น เบโนมิล คาร์บอกซิน ผสมไทแรม (ตรวจฉลากก่อนใช้)
เหี่ยว	เกิดกับฝ้ายที่อายุ 4–6 สัปดาห์ ทำให้เจริญเติบโตช้า ต้นแคระแกร็น ใบเหี่ยวร่วง และต้นแห้งตาย	หลีกเลี่ยงการปลูกฝ้ายในแหล่งและแปลงที่โรคระบาด ถอนต้นฝ้ายที่เป็นโรคตั้งแต่เริ่มแสดงอาการไปเผาทำลาย หรือปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อตัดวงจรของโรค
ใบไหม้ ใบจุดเหลี่ยม ก้านดำ สมอเน่า	แผลมีลักษณะเป็นจุดฉ่ำน้ำ สีของแผลจะค่อยๆ เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล เกิดได้กับทุกส่วนของต้นฝ้าย และทุกระยะการเจริญเติบโต เชื้อแบคทีเรียแพร่ระบาดโดยติดไปกับเมล็ด ระบาดรุนแรงในช่วงที่มีฝนตกชุก	ไม่ใช้เมล็ดพันธุ์จากแหล่งและแปลงที่มีโรคระบาด ถอนต้นที่เป็นโรคตั้งแต่เริ่มแสดงอาการไปเผาทำลาย ในแหล่งที่พบการระบาดเป็นประจำ ควรคลุกเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูกด้วยสารแคปแทน 50% ดับเบิลยูพี อัตรา 7 กรัมต่อเมล็ด 1 กก.

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตฝ้าย กรมวิชาการเกษตร [1] ถ้าความเข้มข้นของผลิตภัณฑ์ต่างจากที่ระบุใช้อัตราตามฉลาก และตรวจว่าผลิตภัณฑ์จดทะเบียนกับฝ้าย

ตรวจฉลากก่อนใช้ เบโนมิล คาร์บอกซิน แคปแทน
การขึ้นทะเบียนสารเปลี่ยนไปตามเวลา ให้ตรวจว่าผลิตภัณฑ์ที่ซื้อระบุฝ้ายและโรคเป้าหมายบนฉลากก่อนใช้ หลักสำคัญของเอกสารคือเลือกพันธุ์ต้านทาน (บท พันธุ์ฝ้าย (หน้า 7)) ใช้เมล็ดสะอาด และหมุนเวียนพืช

เพลี้ยอ่อนที่เป็นพาหะโรคใบหงิกดูบท แมลงศัตรูฝ้าย (หน้า 19)

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร. *เอกสารคำแนะนำ เทคโนโลยีการผลิตฝ้าย*. doa.go.th ↗

บทที่ 9 · ช่วงที่ 4 แก้ปัญหาในแปลง

แมลงศัตรูฝ้าย

แมลงปากดูดของฝ้าย 4 ชนิดและหนอนเจาะสมอฝ้ายทำความเสียหายอย่างไร ระบาดช่วงไหน สำรวจอย่างไร และพ่นเมื่อพบระดับไหน

ทำเมื่อไหร่: **ตลอดรอบการปลูก**

สรุปสั้น

- เอกสารระบุ 5 ชนิด: เพลี้ยจักจั่นฝ้าย เพลี้ยอ่อนฝ้าย เพลี้ยไฟฝ้าย แมลงหวี่ขาวยาสูบ และหนอนเจาะสมอฝ้าย [1]
- สำรวจแมลงปากดูดในแปลงทุกสัปดาห์ และกำจัดวัชพืชที่เป็นพืชอาศัยรอบแปลง [1]
- หนอนเจาะสมอฝ้ายพ่นเมื่อพบหนอน 6 ตัวต่อ 30 ต้น ระบาดรุนแรงช่วง ต.ค.–พ.ย. [1]

แมลง	ความเสียหาย	ป้องกันกำจัด (เอกสาร [1])
เพลี้ยจักจั่นฝ้าย	ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยดูดกินน้ำเลี้ยงจากใบและยอด ต้นอ่อนแคระแกร็นหรือตาย ขอบใบเป็นสีน้ำตาลถึงแดง ใบกรอบแห้ง ระบาดรุนแรงในสภาพแห้งแล้ง ฝนทิ้งช่วงนาน	สำรวจแมลงปากดูดทุกสัปดาห์ พ่นอิมิดาโคลพริด 5% อีซี หรือไดโนทีฟูแรน 10% ดับเบิลยูพี และกำจัดวัชพืชที่เป็นพืชอาศัยบริเวณรอบแปลง
เพลี้ยอ่อนฝ้าย	ดูดน้ำเลี้ยงบริเวณใต้ใบอ่อนและยอด ยอดชะงักเจริญเติบโต และเป็นพาหะนำโรคใบหงิก พบทำลายตลอดฤดูปลูก ระบาดรุนแรงในสภาพแห้งแล้งและฝนทิ้งช่วง	พ่นอิมิดาโคลพริด 5% อีซี หรือไดโนทีฟูแรน 10% ดับเบิลยูพี และกำจัดวัชพืชที่เป็นพืชอาศัยบริเวณรอบแปลง
เพลี้ยไฟฝ้าย	เจาะเนื้อใบและดูดกินน้ำเลี้ยง ผิวใบด้านล่างมีสีเงินหรือสีบรอนซ์ ต่อมาเป็นสีน้ำตาล เหี่ยว และร่วง ถ้าเข้าทำลายในระยะต้นอ่อนจะชะงักการเจริญเติบโตหรือตาย	พ่นอิมิดาโคลพริด 5% อีซี หรือไดโนทีฟูแรน 10% ดับเบิลยูพี และกำจัดวัชพืชที่เป็นพืชอาศัย
แมลงหวี่ขาวยาสูบ	ดูดน้ำเลี้ยงจากใบ ถ่ายมูลทำให้เกิดราดำ ใบร่วงเร็วกว่าที่ควร และทำให้เส้นใยฝ้ายสกปรก เริ่มระบาดช่วงกลางถึงปลายฤดูฝน (เดือน ส.ค.–ต.ค.) และระบาดต่อเนื่องในฤดูแล้ง	กำจัดวัชพืชที่เป็นพืชอาศัยรอบแปลง หรือพ่นคาร์โบซัลแฟน 20% อีซี หรือไดโนทีฟูแรน 10% ดับเบิลยูพี
หนอนเจาะสมอฝ้าย	กัดกินใบ ดอก และสมอฝ้ายทุกขนาด ดอกร่วง เจาะฐานสมอเข้าไปกินภายใน และถ่ายมูลไว้บนสมอ ทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง พบตลอดฤดูปลูก ระบาดรุนแรงช่วง ต.ค.–พ.ย. ซึ่งเป็นช่วงที่ฝ้ายติดสมอมากที่สุด	เมื่อพบหนอนเจาะสมอ 6 ตัวต่อ 30 ต้น พ่นไตรอะโซฟอส 40% อีซี หรือโพรฟีโนฟอส 50% อีซี หรือคลอร์ฟลูอาซูรอน 5% อีซี หรือไซเพอร์เมทริน 10% อีซี หรือเบตาไซฟลูทริน 2.5% อีซี และกำจัดวัชพืชที่เป็นพืชอาศัยบริเวณรอบแปลง

เอกสารเทคโนโลยีการผลิตฝ้าย กรมวิชาการเกษตร [1] เอกสารไม่ได้ระบุอัตราสาร ให้ใช้ตามฉลากของผลิตภัณฑ์ที่จดทะเบียนกับฝ้าย สลับกลุ่มสาร และเว้นระยะก่อนเก็บเกี่ยวตามฉลาก

ตรวจฉลากก่อนใช้ โดยเฉพาะไตรอะโซฟอสและโพรฟีโนฟอส

เอกสารต้นฉบับระบุชื่อสารแต่ไม่ได้ระบุอัตรา และการขึ้นทะเบียนสารเปลี่ยนไปตามเวลา ให้ตรวจว่าผลิตภัณฑ์ที่ซื้อระบุฝ้ายและแมลงเป้าหมายบนฉลาก คู่มือนี้จึงไม่ใส่อัตรา การสำรวจแปลงสม่ำเสมอและการกำจัดวัชพืชรอบแปลงลดการพึ่งสารได้

ตรวจแปลงตามปฏิทินบท ปฏิทินงานตามอายุฝ้าย (หน้า 8)

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร. *เอกสารคำแนะนำ เทคโนโลยีการผลิตฝ้าย*. doa.go.th ↗

บทที่ 10 · ช่วงที่ 5 เก็บเกี่ยวและขาย

เก็บเกี่ยว และปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

เก็บปุยฝ้ายเมื่อไหร่ ทำไมห้ามใช้ถุงพลาสติก เก็บทุกกี่วัน และหลังเก็บต้องทำให้แห้ง บรรจุ และเก็บอย่างไร

ทำเมื่อไหร่: **ตั้งแต่อายุ 120 วัน**

สรุปสั้น

- เก็บปุยครั้งแรกเมื่อฝ้ายอายุ 120 วัน หรือสมอฝ้ายชุดแรกแตกปุยเต็มที่ แล้วเก็บทุก 7–15 วัน [1]
- เลือกเก็บเฉพาะสมอที่แตกปุยเต็มที่ และแห้งสนิท [1]
- ใช้ถุงผ้าบรรจุปุย ห้ามใช้ถุงปุ๋ยหรือถุงพลาสติกสาน เพราะชิ้นส่วนพลาสติกปนไปกับปุยฝ้าย [1]

เตรียมก่อนเก็บเกี่ยว

- ใช้ถุงผ้าสำหรับบรรจุปุยฝ้าย ห้ามใช้ถุงปุ๋ยหรือถุงที่ทำจากพลาสติกสาน เพราะชิ้นส่วนของพลาสติกที่อาจปนไปกับปุยฝ้าย ทำให้ย้อมสีไม่ติด [1]
- ใช้ผ้าใบขนาดใหญ่ผึ่งฝ้ายที่เก็บมาให้แห้ง ก่อนบรรจุลงถุงผ้าหรือกระสอบป่าน [1]

เก็บเกี่ยว

- เก็บปุยครั้งแรกเมื่อฝ้ายอายุ 120 วัน หรือสมอฝ้ายชุดแรกแตกปุยเต็มที่ ต่อมาเก็บทุก 7–15 วัน [1]
- เลือกเก็บเฉพาะสมอที่แตกปุยเต็มที่ และแห้งสนิท [1]
- บางพันธุ์ที่เอกสารระบุ เช่น ตากฟ้า 86-5 ควรเก็บทุก 5–10 วัน เพื่อรักษาคุณภาพสีเขียวของเส้นใย (บท พันธุ์ฝ้าย (หน้า 7))

หลังเก็บเกี่ยว

1. เก็บปุยฝ้ายที่ขาวสะอาด ไม่ให้มีสิ่งเจือปน ปุยที่ยังมีความชื้นควรนำไปผึ่งให้แห้ง [1]
2. บรรจุปุยฝ้ายที่แห้งสนิทลงในถุงผ้าหรือกระสอบป่าน และกดปุยฝ้ายในถุงให้แน่น ใช้เชือกปอเย็บปากถุงผ้ากระสอบที่บรรจุปุยฝ้าย [1]
3. ควรเก็บไว้ในโรงเรือนที่มีอากาศถ่ายเทได้ดี เพื่อป้องกันมิให้ปุยฝ้ายมีการปนเปื้อน [1]
4. ระหว่างการขนส่ง ควรหลีกเลี่ยงการถูกแสงแดดนานๆ หรือกองสุมกันมากเกินไป เพราะอาจเกิดความร้อนสะสมในกองฝ้าย [1]

เอกสารยังไม่ครอบคลุม

เอกสารที่ใช้ไม่ได้ระบุราคา ต้นทุน การคัดเกรดปุย และผู้รับซื้อ จึงไม่มีบทต้นทุน ให้สอบถามผู้รับซื้อถึงเกณฑ์คุณภาพและความชื้น

แหล่งอ้างอิง

1. สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชทดแทนพลังงาน กรมวิชาการเกษตร. *เอกสารคำแนะนำ เทคโนโลยีการผลิตฝ้าย*. doa.go.th ↗

ถามต่อได้ที่ FarmKaset.ORG

ตั้งกระทู้ถาม
ชาวสวนและสมาชิกช่วยกันตอบ ฟรี

อ่านฉบับล่าสุด
คู่มือปลูกฝ้าย ออนไลน์

สอบถามเรื่องปุ๋ยและยา
โทร 090-592-8614 · LINE @FarmKaset

คู่มือปลูกฝ้าย โดย FarmKaset.ORG · อนุญาตให้ทุกบุคคลหรือองค์กร ทำสำเนาแจกจ่ายได้ (ไม่ควรแก้ไข) · CC BY-ND 4.0